

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto: kilpailukykykompassi EU:lle

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto: kilpailukykykompassi EU:lle (E 8/2025 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- EU-politiikkayksikön päällikkö Tuuli-Maaria Aalto, valtioneuvoston kanslian EU-asioiden osasto
- johtava asiantuntija Timo Haapalehto, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Petri Hirvonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava asiantuntija Maija Palmu, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava asiantuntija Hannele Timonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- akatemiaturkija Timo Miettinen, Helsingin yliopisto, Eurooppa-tutkimuksen keskus
- puheenjohtaja Jyri Seppälä, Suomen ilmastopaneeli
- Vice President Antti Arasto, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
- johtaja Lotta Nymann-Lindegren, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- johtava asiantuntija Kati Ruohomäki, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- toimitusjohtaja Aki Kangasharju, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
- toimitusjohtaja Jukka Leskelä, Energiateollisuus ry
- ilmastoasiantuntija Nelli Immonen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- ekonomisti Roope Ohlsbom, Suomen Yrittäjät ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- UTAK - Uuden talousajattelun keskus
- Finanssiala ry
- Keskuskauppakamari
- Metsäteollisuus ry
- Pääomasijoittajat ry

Valiokunnan lausunto TaVL 19/2025 vp

Viitetiedot

Asiantuntijakuuleminen 28.3.2025 on toteutettu yhteistyössä suuren valiokunnan kanssa julkisena kuulemisena. Asiantuntijakuuleminen 9.5.2025 on toteutettu asioiden E 8/2025 vp, E 15/2025 vp ja E 17/2025 vp yhteiskuulemisena.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Komissio antoi tiedonannon kilpailukykykompassista EU:lle 29.1.2025 (KOM (2025) 30 lopullinen). Kompassi ohjaa komission työtä seuraavat viisi vuotta ja listaa toimenpiteiden painopisteet kilpailukykyyn vahvistamiseksi. Kompassi sisältää komission suunnitelmat innovaatiokuilun kaventamiseen, yhteisen tiekartan hiilestä irtautumiseen ja kilpailukykyyn sekä riippuvuuksien vähentämiseen ja turvallisuuden kasvattamiseen. Lisäksi kompassi kuvaa komission toimia ja aloitteita kilpailukykyyn horisontaalisissa mahdollistajissa: sääntely-ympäristön yksinkertaistaminen, sisämarkkinat, rahoitus, osaaminen ja laadukkaat työpaikat sekä politiikkatoimien koordinaatio EU:ssa ja kansallisesti.

Tiedonanto on kuvaileva strateginen ohjelma, jonka perusteella komissio tulee antamaan ehdotuksensa. Varsinaisiin ehdotuksiin otetaan kantaa, kun komissio on antanut ehdotukset.

Valtioneuvoston kanta

Suomen tavoitteena on globaalisti vahva ja toimintakykyinen Euroopan unioni, joka edistää jäsenvaltioidensa ja kansalaistensa turvallisuutta, hyvinvointia ja taloudellisia etuja. Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta. (E 58/2023 vp) Suomi edistää pitkäjänteisesti sukupuolten tasa-arvoa EU:ssa. (E 58/2023 vp)

Suomen näkemyksen mukaan EU:n strateginen kilpailukyky perustuu unionin omien vahvuuksien edelleen kehittämiseksi ja markkinaehtoisille ratkaisuille. Keskiössä ovat toimivat, vapaaseen liikkuvuuteen perustuvat sisämarkkinat sekä tehokas valtiontuki- ja kilpailupolitiikka, jotka osaltaan edistävät ennustettavuutta ja suotuisaa investointiympäristöä. Suomi pitää tärkeänä konkreettisia toimia sisämarkkinoiden vahvistamiseksi erityisesti palveluiden, tavaroiden ja henkilöiden vapaan liikkuvuuden osalta ja korostaa kasvun hakemista mm. digitalisaatiosta. Kehittämällä kuluttajansuojaa EU:ssa lisätään kuluttajien luottamusta sisämarkkinoiden toimintaan. (E 58/2023 vp)

Innovaatiokuilun kaventaminen

Suomi yhtyy komission näkemykseen innovoinnin merkityksestä Euroopan globaalille kilpailukyvyille. Suomen lähtökohtana on, että EU:n kilpailuun perustuvien rahoitusohjelmien, kuten tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman, tulee jatkossakin perustua korkeaan toiminnan laatuun, ei kiintiöihin tai aluekriteereihin (E 31/2024 vp). Investointi- ja liiketoimintaympäristön tulee olla

Valiokunnan lausunto TaVL 19/2025 vp

kasvuun ja innovointiin kannustava ja ennakoiva. On tärkeää huomioida, että palvelut voivat luoda arvonalisää myös teollisuuden ratkaisuille.

Innovaatioiden kaupallistamisessa ja skaalaamisessa keskeisiä ovat yksityisen ja julkisen sektorin TKI-kumppanuudet sekä toimiva aineettomien oikeuksien suoja (IPR). Lisäksi on tärkeää, että eurooppalaiset yritykset ja TKI-toimijat ovat jatkossakin mahdollisimman tehokkaasti verkottuneita avoimeen maailmantalouteen ja sen innovaatio- ja kasvukeskuksiin.

Kilpailukyvyyn vahvistamiseksi tarvitaan toimia eri toimialojen rohkeaan uudistumiseen. Tämä edellyttää merkittäviä panostuksia tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä digitalisaatioon. Suomi korostaa, että EU:n digitaalinen johtajuus, teollisuuden uudistuminen ja teknologisen omavaraisuuden vahvistaminen edellyttävät investointeja erityisesti murrosteknologioihin, kuten tekoälyratkaisut, suurteho- ja kvanttilaskenta, siruteknologia, 6G sekä terveys- ja hyvinvointiteknologiat. Datatalouden edistäminen on keskeistä tuottavuusvaikutuksien kasvattamiseksi. Huomiota tulisi kiinnittää myös kyberturvallisuuteen ja turvalliseen kriittiseen digitaaliseen infrastruktuuriin sekä uuden teknologian mahdollisuuksiin tuottaa tehokkaampia ja parempia julkisia palveluita.

Suomi yhtyy komission näkemyksiin, että kilpailupolitiikalla on tärkeä rooli EU:n kilpailukyvyyn vahvistamisessa, ja että tehokas kilpailu- ja yrityskauppasääntöjen täytäntöönpano sekä selkeät ja ennustettavat säännöt turvaavat toimivaa kilpailua ja kannustavat yrityksiä innovoimaan ja tehostamaan toimintaansa. EU-sääntelyn muutoksissa on tärkeää huolehtia tasapuolisista toimintaedellytyksistä sisämarkkinoilla sekä kilpailun toimivuudesta. Kilpailupolitiikan sekä kilpailu- ja yrityskauppavalvontasääntöjen täytäntöönpanon tulisi jatkossakin olla riippumatonta ja tosiseikkoihin perustuvaa sekä selkeästi kilpailuvaikutuksiin keskittyvää. Komission yrityskauppoja koskevien suuntaviivojen muuttamista arvioitaessa tulisi kaikkien sektoreiden osalta kiinnittää huomiota muutosten vaikutuksiin tehokkaaseen kilpailuun.

Vähähiilistyminen ja kilpailukyky

Suomi korostaa, että johdonmukainen ja pitkäjänteinen EU:n ilmastopolitiikka luo pohjan tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittaville merkittävillä ja oikea-aikaisille investoinneille sekä teknologioiden kehittämiselle. Lisäksi sillä voidaan edistää myös EU:n kriisivarautumista ja resilienssiä. (E 49/2023 vp) Suomi tukee komission ehdotusta asettaa EU:lle vuodelle 2040 90 %:n nettopäästövähennystavoite, joka kattaa sekä päästöt että poistumat. (E 10/2024 vp)

Suomen lähtökohtana on teknologianeutraali lähestymistapa, jossa puhdas siirtymä toteutetaan markkinaehtoisesti ja kustannustehokkaasti luoden EU:lle selkeää kilpailuetua. (E 58/2023 vp)

Suomen tavoitteena on, että biotalouden ja kiertotalouden mahdollisuudet huomioitaisiin vahvasti eri politiikkatoimissa. Biotalous ja uusiutuvat luonnonvarat tarjoavat kestäviä ratkaisuja vähähiilisyyteen, haitallista riippuvuuksista irtautumiseen ja huoltovarmuuteen. Kiertotalouden mukainen resurssitehokkuus, uusiokäyttö ja kierrätys sekä luonnonvarojen kestävä käyttö ovat keskeisiä keinoja edistää ilmastotavoitteita, vähentää riippuvuuksia sekä edistää kestävästä teollisuuspoliittikaa.

Valiokunnan lausunto TaVL 19/2025 vp

Entistä nopeampi EU:n riippuvuuden vähentäminen fossiilisten polttoaineiden tuonnista vahvistaisi EU:n strategista autonomiaa ja kokonaisturvallisuutta. Samalla tulisi vahvistaa ja hajauttaa kriittisten mineraalien toimitusketjuja sekä vähentää liiallista riippuvuutta niiden tuonnista.

Suomi pitää tervetulleena, että komissio kiinnittää huomiota sähköverkkojen kehittämiseen ja niiden tärkeään osuuteen puhtaan siirtymän mahdollistamisessa. (E 60/2023 vp)

Riippuvuuksien vähentäminen ja turvallisuus

Suomi yhtyy komission näkemykseen, että kilpailukykyä ja innovaatioita sekä kokonaisturvallisuutta ja kriisinsietokykyä on tarkasteltava kokonaisuutena. Suomi tukee EU:n kumppanuuksien edistämistä Euroopan kilpailukyvyn parantamiseksi.

Suomi katsoo, että kilpailukykyisenä toimijana EU:lla on edellytykset vahvistaa omaa teknologista kompetenssiaan, vaikuttaa globaalin talouden pelisääntöihin ja edistää toimintaympäristön vakautta. EU:n tulisi pyrkiä globaalisti edistämään ihmiskeskeistä lähestymistapaa digitalisointiin, vaikuttamaan omasta arvopohjastaan ja intresseistään käsin murrosteknologioiden kehityvään kansainväliseen sääntelyyn sekä rakentaa Euroopan teknologista kompetenssia vahvistavaa teknologiayhteistyötä samanmielisten maiden kanssa.

Suomi korostaa avoimen, sääntöperustaisen ja vastuullisen kansainvälisen kaupan merkitystä Euroopan kilpailukyvylle. EU:n on aktiivisesti avattava uusia markkinoita kauppasopimuksia neuvottelemalla ja vahvistettava kansainvälisen kaupan sääntöpohjaa. Suomi tukee jo käynnissä olevien EU:n kauppasopimusneuvotteluiden ripeää päätökseen saamista ja sopimusten voimaansaatamista. Suomi korostaa EU:n tavoitteita irtautua haitallisista riippuvuuksista sekä tunnistaa EU:n haavoittuvuudet tietyillä strategisesti tärkeillä sektoreilla erityisesti Kiinan suhteen. (E 58/2023 vp) Suomi tukee komission tavoitetta vahvistaa EU:n kokonaisturvallisuutta ja varautumista.

Suomi pitää tärkeänä, että EU:n kriisinsietokykyä ja taloudellista turvallisuutta arvioidaan osana hankintasäädösten uudistamista. Eurooppalaisten tuotteiden suosimisen tarkoituksenmukaisuutta politiikkavälineenä tulisi arvioida huolellisesti. Strategisia aloja, sektoreita, ja tuotteita arvioitaessa on tärkeää ottaa huomioon säädösten riittävä selkeys ja täsmällisyys sekä talouden, teknologian ja yritysten uudistumiskyvyn tukeminen ja teknologianeutraalius. Uudistamistyössä tulisi kiinnittää huomiota huolelliseen vaikutustenarviointiin, sisämarkkinoiden ja kilpailun toimivuuteen, eri kokoisten yritysten osallistumismahdollisuuksiin, unionin kansainvälisiin velvoitteisiin, ml. WTO-sopimukset ja EU:n kauppasopimukset, sekä hallinnolliseen taakkaan.

Suomi yhtyy komission näkemykseen terveysalasta yhtenä varautumisen ja valmiuden ydinalueista. (E 27/2024 vp)

Suomi korostaa puolustustarvikkeiden markkinoiden kehityksessä erityisesti pk-yritysten pääsyn edistämistä puolustusalan toimitusketjuihin sekä yritysten tasapuolisten toiminta- ja kilpailumahdollisuuksien varmistamista. (U 30/2024 vp)

Valiokunnan lausunto TaVL 19/2025 vp

Sääntelyn yksinkertaistaminen

Suomi tukee komission tavoitteita yksinkertaistaa sääntelyä sekä vähentää sääntelytaakkaa ja hallinnollista taakkaa. Sääntelyn täytyy olla oikeasuhteista, vakaata, johdonmukaista ja teknologia-neutraalia. Työn tulisi olla systemaattista, pitkäjänteistä ja läpinäkyvää. Kilpailukyvyn näkökulmasta on myös keskeistä, että EU-sääntely tukee yritysten ennustettavaa ja vakaata toimintaympäristöä. Komission tulee arvioida uuden lainsäädännön tarve ja säädösehdotustensa vaikutukset. Suomi korostaa tarvetta varmistaa sääntelyssä sisäisten ja ulkoisten politiikkaratkaisujen johdonmukaisuus, näin tuetaan myös EU:n houkuttelevuutta yhteistyökumppanina ja investointikohteena.

Suomi tukee yritysten raportointitaakan vähentämistä vähintään 25 % ja pk-yritysten raportointitaakan vähentämistä vähintään 35 %. Kevennystoimien tulisi johtaa konkreettisiin kilpailukykyä parantaviin tuloksiin. Sääntelyn yksinkertaistamisen tulisi edistää myös julkisen hallinnon, mukaan lukien sääntelyä valvovien viranomaisten, hallinnollisen taakan keventämistä.

Osaaminen, laadukkaat työpaikat ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus

Suomi pitää Euroopan kilpailukyvyn ja menestyksen kannalta ratkaisevana, että jatkamme määrätietoisia ponnisteluja koulutustason nostamiseksi ja jatkuvan oppimisen vahvistamiseksi EU:n tasolla. Jatkuvat panostukset Erasmus+:n kaltaisiin ohjelmiin tukevat näitä tavoitteita. Maailmanlaajuisessa kilpailussa EU:n on oltava kilpailukykyinen alue sekä huippututkimukselle että opiskelijavaihdolle (E 58/2023 vp). Suomi yhtyy komission näkemykseen osaamisen, liikkuvuuden edistämisen ja kansainvälisen osaamisen hyödyntämisen merkityksestä kilpailukyvyllle.

Suomi pitää tärkeänä sitä, että Euroopassa pyritään edistämään keinoja pitää lahjakkaat eurooppalaiset tutkijat Euroopassa ja tehdä Euroopasta houkutteleva kohde ulkomaalaisten osaajien sijoittumiseen. (E 36/2023 vp)

Sosiaalisen suojelun alueella osaavan ja koulutetun työvoiman turvaaminen, erityisesti kriittisillä aloilla, henkilöiden vapaan liikkuvuuden sujuvoittaminen ja kaksoissiirtymän tukeminen ja hyödyntäminen ovat tärkeitä alueita sekä itsessään että EU:n kilpailukyvyllle. (E 21/2024 vp)

Suomi pitää hyvänä toimia, joilla edistettäisiin aktiivista ja terveellistä ikääntymistä osana työ- ja toimintakykyä.

Kilpailukyvyn koordinaatioväline

Suomi korostaa tutkimus- sekä teollisuuspolitiikan välisiä kytkentöjä, joiden paremmalla koordinoinnilla voidaan vahvistaa jäsenvaltioiden ja EU:n toimenpiteiden tehokkuutta. Kilpailukyvyn koordinaatiovälinettä koskevassa valmistelussa olisi riittävästi huomioitava jäsenvaltioiden erityispiirteet, jäsenvaltioiden ja unionin välinen toimivallan jako sekä suhde eurooppalaiseen ohjausjaksoon.

Valiokunnan lausunto TaVL 19/2025 vp

Rahoitus

Suomen ennakkovaiuttamiskantoja tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehukseen on linjattu valtioneuvoston selvityksessä E 31/2024 vp muun muassa seuraavasti:

Suomi pitää tärkeänä, että tulevaa rahoituskehystä tarkastellaan kokonaisuutena. Tarkastelun keskiössä ovat erityisesti rahoituskehysten kokonaistaso, kansalliset erityiskysymykset ja valitut strategiset prioriteettialat. Kokonaisuuden tarkastelussa tulee pyrkiä varmistamaan Suomen nettomaksuaseman kohtuullisuus.

Tarkasteltaessa tulevan rahoituskehysten kokonaistasoa Suomi tunnistaa Euroopan merkittävästi muuttuneen turvallisuusympäristön ja sen aiheuttamat välittömät tarpeet, kuten Ukrainan tukeminen.

Suomi tukee EU:n rahoitukseen kytkeytyvää vahvaa ehdollisuutta. Suomi pitää erityisen tärkeänä, että EU:n rahoitus linkitetään jatkossakin tiiviisti oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiseen, varojen väärinkäytön vastaisiin toimiin ja korruption ehkäisemiseen.

Osana tulevaa rahoituskehystä Suomi suhtautuu avoimesti tulospäätteisten mallien tarkastelemiseen rahoituksen eurooppalaisen vaikuttavuuden vahvistamiseksi.

Suomi pitää tärkeänä, että Euroopan strategisen kilpailukykyyn vahvistamiseen kohdennetaan rahoitusta nykyistä vahvemmin. Suomen prioriteettina on avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun pohjautuvan tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoituksen nykyistä suurempi osuus.

Suomelle keskeistä on, että EU:n kilpailukykyä tukevalla rahoituksella edistetään mahdollisimman tehokkaasti sisämarkkinoiden toimivuutta, teollisuuden uudistamista ja Euroopan houkuttelevuutta investointikohteena. Tehokkailla ja markkinaperusteisilla yksityistä rahoitusta edistävillä EU-tason rahoitusvälineillä vastataan EU:n kilpailukykyhaasteisiin.

Suomi katsoo, että strategista kilpailukykyä tukevien ohjelmien yhdistäminen yhdeksi laajaksi kokonaisuudeksi voisi parhaimmillaan tehostaa EU-rahoitusta. Suomelle on kuitenkin ensisijaisinta, että tutkimus-, kehitys-, ja innovaatorahoituksen säilyminen avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun perustuvana EU-rahoituksena turvataan.

Suomi katsoo, että tutkimus-, kehitys-, ja innovaatorahoituksen osuutta kehityksessä tulisi kasvattaa Suomen saadessa näistä ohjelmista ja välineistä huomattavasti enemmän suhteessa mak-suosuuteensa. Suomi pitää tarkoituksenmukaisena, että TKI-toimiin kohdistuva EU-rahoitus (nykyinen Horisontti Eurooppa) voi jatkossakin olla avustusmuotoista. Suomi katsoo, että kaksikäyttötarkoituksiin kohdistuvaa TKI-rahoitusta tulisi painottaa laajasti rahoituskehityksessä.

Suomi pitää nykyistä lainatakauksiin perustuvaa InvestEU-välinettä tarkoituksenmukaisena sen hyödyttäessä erityisesti suomalaisia pieniä ja keskisuuria yrityksiä ja katsoo, että sen rahoitustakauksen osuutta kehityksessä tulisi kasvattaa merkittävästi riittävän yksityisen rahoituksen vipuvaikutuksen aikaansaamiseksi. Sen sijaan Suomi suhtautuu kriittisesti mahdollisiin ehdotuksiin uusien avustusmuotoisten investointivälineiden perustamiseksi.

Valiokunnan lausunto TaVL 19/2025 vp

Suomi katsoo, että Euroopan liikenneinfrastruktuurin olisi jatkossa edistettävä entistä tehokkaammin liikenneverkon kaksikäyttöisyyttä, eli siviili- ja sotilasliikenteen tarpeiden huomioimista edistämällä unionin kokonaisturvallisuutta, erityisesti sotilaallista liikkuvuutta, huoltovarmuutta ja kriisinsietokykyä. Tämä edellyttäisi investointeja tukevaa EU-rahoitusta, jolla edistettäisiin liikenneverkon toimivuutta ja modernisointia.

Suomen tavoitteena on, että nykyistä suurempi osuus rahoituksesta kohdennettaisiin puolustus-tutkimus- ja kehittämisvaiheen toimien tukemiseksi EU:ssa nykyisen Euroopan puolustusrahas-ton tai sitä vastaavan järjestelyn tapaan.

Suomen kantoja liittyen pääomamarkkinaunionin tulevaisuuteen on linjattu valtioneuvoston sel-vityksessä E 44/2024 vp muun muassa seuraavasti:

Suomi pitää erittäin tärkeänä Euroopan laajuisen pääomamarkkinan kehittämistä ja kannattaa pääomamarkkinaunionin loppuunsaattamiseen tähtääviä toimenpiteitä. Kestävää kasvua vahvis-tavan pääomamarkkinaunionin tavoitteena tulisi olla eurooppalaisen pääomamarkkinan syventä-minen ja laajentaminen yritysten rahoituksen saatavuuden parantamiseksi, kestävän talouskas-vun aikaansaamiseksi, rahoitusjärjestelmän monipuolistamiseksi sekä rahoitusmarkkinoiden kriisinkestävyyden vahvistamiseksi markkinaehtoista riskinjakoa parantamalla. Suomi edistää yhteisten eurooppalaisten ratkaisujen löytymistä pääomamarkkinoiden kehittämiseksi osana stra- tegisen kilpailukyvyn vahvistamista.

Suomi pitää tärkeänä kasvu- ja scale-up yritysten rahoitusmahdollisuuksien parantamista Euroo-passa laajentamalla oman pääoman ehtoisen rahoituksen saatavuutta esimerkiksi yhteissijoitus-hankkeiden kautta, joissa yksityiset sijoittajat ja/tai pääomasijoitusyhtiöt jakaisivat riskiä yhdes-sä julkisomisteisten pääomasijoitusyhtiöiden kanssa. Erityisesti tulisi priorisoida korkean tekno-logian kasvuyritysten ja teollisten startuppien pitkäjänteistä rahoittamista toiminnan skaalaami-sen mahdollistamiseksi.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Komission kilpailukykykompassilla tavoitellaan EU:n kilpailukyvyn vahvistamista uudessa maailmanpoliittisessa tilanteessa, jossa turvallisuus ja EU:n ulkopuolisista riippuvuuksista irrot-tautuminen näyttelevät entistä suurempaa roolia. EU:n nykyiset rahoitusinstrumentit ja kilpai-lustrategia eivät ole tuottaneet toivottua tulosta, vaan välimatka kilpailijoihin on monilla aloilla kasvanut. Oman haasteensa kehitykseen ovat tuoneet myös jäsenmaiden välinen kilpailu ja kan-sallisten valtiontukien kasvu.

Komissio tulee antamaan tämän ja ensi vuoden aikana kilpailukykykompassin pohjalta lukuisia esityksiä niin aiemman sääntelyn keventämiseksi kuin uudeksi sääntelyksi. Talousvaliokunta on jo antanut osaan komission esityksistä lausunnot (TaVL 14/2025 vp, TaVL 15/2025 vp, TaVL 17/2025 vp), joissa yksittäisiä teemoja on käsitelty laajemmin.

Kilpailukykykompassissa EU:n keskeisiksi kehittämistavoitteiksi yhdistetään innovaatiokuilus-ta nouseminen, hiilineutraalisuustavoitteiden saavuttaminen, kilpailukyvyn tiekartta sekä riippu-

Valiokunnan lausunto TaVL 19/2025 vp

vuuksien vähentäminen ja turvallisuuden kasvattaminen. EU:n sisämarkkinoiden vahvistaminen on ehdoton edellytys EU:n strategisen kilpailukyvyn edistämiseksi, ja samalla tarvitaan uusia EU-tasoisia instrumentteja globaaliin kilpailuun vastaamiseksi. Yritysten menestyksen kannalta olennaista on ennustettavan ja houkuttelevan investointiympäristön edistäminen sekä sääntelyn ennakoitavuus ja politiikkaratkaisujen johdonmukaisuus.

Sisämarkkinoiden toimivuus edellyttää sääntelyesteiden purkamista ja täytäntöönpanon yhdenmukaistamista. Hallinnollisen taakan purkamisessa on tärkeää, että tavoitteet realisoituvat myös käytännössä sekä yrittäjien arjessa ja, että jatkossa sääntelytaakka huomioidaan paremmin jo vaikutusarviointeja tehtäessä. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että Suomi on vaikuttamassa aktiivisesti uusiin säädöshankkeisiin, jotka liittyvät biopohjaisten materiaalien edistämiseen, luvitusprosessien sujuvoittamiseen, valtiontuki- ja investointivälineiden kehittämiseen sekä edelläkävijämarkkinoiden luomiseen.

EU:n sisämarkkinoiden yhtenä haasteena on ollut viime vuosina höllentynyt valtiontukipolitiikka. Komissio esittää valtiontukipoikkeusten jatkamista ainakin vuoteen 2030 asti. Talousvaliokunta tukee Suomen tavoitetta vaikuttaa valtion tukien vähentämiseksi ja reilun kilpailun tukemiseksi sisämarkkinoilla sekä kansallisen edun ajamiseksi EU-rahoituksen jakoperusteissa.

Hiilineutraalisuustavoitteiden osalta talousvaliokunta tukee valtioneuvoston linjaa puhtaan siirtymän toteuttamisesta markkinaehtoisesti, teknologianeutraalisti ja kustannustehokkaasti. Näiden periaatteiden toteutuminen tulee olla myös tulevien lainsäädäntöhankkeiden keskiössä. Asiantuntijakuulemisessa nostettiin esille kriittisten mineraalien toimitusketjujen hajauttaminen liiallisten riippuvuuksien välttämiseksi, sillä kriittiset mineraalit ovat edellytys puhtaalle siirtymälle.

Komission kunnianhimoinen tavoite innovaatiokuilun umpeen kuomisesta edellyttää merkittäviä panostuksia innovaatiotoimintaan, tutkimukseen ja uuden teknologian demonstroimiseen, minkä pitäisi näkyä niin tulevissa rahoituskehyksissä kuin valtiontukipolitiikassa. Tulevan kilpailukykyrahaston rahoituspäätösten periaatteena tulisi olla kilpailtu ja laatuun perustuva päätöksenteko. Nykyinen EU:n rahoitusjärjestelmä ei tue riittävästi startup-yritysten perustamista eikä kasvuyritysten kehitystä. Asiantuntijakuulemisessa kannatettiin mahdollisuutta yritysten saamaan suoraan tukeen TKI-rahoituksessa. Asiantuntijakuulemisessa nousi esille hyvänä esimerkkinä rahoituksen jakamisesta innovaatorahaston yhteydessä kokeiltu vetyhuutokauppanenettely, mikä voisi turvata rahoituksen ohjaamisen mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti eri puolelle Eurooppaa. Komission tulevilta esityksiltä toivottiin kunnianhimoisempia toimia startup- ja kasvuyritysten riskipääoman saamiseksi, joita esimerkiksi Draghin raportissa oli nostettu esille. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvosto vaikuttaa keskeisesti TKI-rahoituksen lisäämiseksi tulevien rahoituskehysneuvottelujen yhteydessä.

Niin julkisen kuin yksityisen pääomasijoitustoiminnan merkitys eurooppalaisille startup ja kasvuyrityksille on suuri. Hyvänä esimerkkinä julkisesta rahoituksesta pidettiin Euroopan investointipankin alaisen investointirahaston pääomasijoitustoiminnan vahvistamista. Pääomasijoitusmarkkinoiden toimintaedellytysten parantaminen nähtiin taas edellytyksenä sille, että yksityinen pääoma voisi laajemmassa määrin tukea EU:n kilpailukyky- ja ilmastotavoitteita.

Valiokunnan lausunto TaVL 19/2025 vp

Asiantuntijakuulemisessa korostettiin, että EU:n tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopolitiikan tulisi hyödyttää myös pienempiä suomalaisia yrityksiä sekä edistää suomalaisten ratkaisujen ja tuotteiden kaupallistamista. Komission tavoitteet murrosteknologioiden investointirahoituksen kasvatamiseksi ovat Suomen tutkimus- ja innovaatiopolitiikan näkökulmasta erittäin kannatettavia. Suomella on erittäin hyvät edellytykset nousta vahvaksi toimijaksi useiden murrosteknologioiden suhteen.

Eurooppalainen kokonaisturvallisuus, kriisinkestävyys ja puolustusteollisuus nousivat kilpailukykykompassissa uudella tavalla esille. TKI-panostusten lisääminen turvallisuussektorille, irtautuminen riippuvuuksista ja uusien kumppanuuksien vahvistaminen ovat hyviä keinoja vahvistaa kilpailukykyä ja ehkäistä haavoittavuuksia toimitusketjuissa, ja sitä kautta vahvistaa EU:n kriisinkestävyyttä ja turvallisuutta. Esimerkiksi Suomen ja Euroopan kilpailukyky tekoälyn osalta ei ole vain taloudellinen kysymys, vaan sillä on myös turvallisuuspoliittisia ulottuvuuksia. Talousvaliokunta kannattaa komission esityksiä eurooppalaisen puolustusteollisuuden tutkimus- ja kehitystoiminnan vahvistamiseksi.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan edellä esitetyin painotuksin.

Helsingissä 27.5.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sakari Puisto ps
jäsen Kaisa Garedeu ps
jäsen Lotta Hamari sd
jäsen Hilkka Kemppi kesk
jäsen Miapetra Kumpula-Natri sd
jäsen Matias Mäkyne sd
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Oras Tynkkynen vihr
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
jäsen Heikki Vestman kok
jäsen Juha Viitala sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Teemu Kinnari kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kirsi Pimiä